

*Informace obsahuje problematiku týkající se nestrategických jaderných zbraní a principů jejich nejvýznamnějších aspektů. Zvažuje možnosti měnících se zásad NATO v použití nestrategických zbraní v kontextu vývoje po 11. září a hodnotí jejich budoucí roli v rámci obrany Evropy. Konstatuje se zde, že budoucnost nestrategických jaderných zbraní Aliance je zpochybňována. Tato nejistota je podmíněna různými faktory: jsou to byrokratické pohledy a napětí ve Spojených státech, ruské úsilí národní diplomacie volající po změnách vládnutí evropských zemí a dále požadavky na aktualizaci strategie NATO.*

Zdá se, že Spojené státy udržují své jaderné zbraně v Evropě zejména proto, že si to evropští spojenci přejí a chtějí pokračovat v zaběhnutém systému. Evropské státy vlastníci prostředky dvojího určení (DCA - Dual Capable Aircraft) jsou stále spojencům zavázány jadernou misí a těchto úkolů je doposud nikdo nezbavil. O tom jsou přesvědčeny tyto státy stejně jako experti Spojených států. Přesto není mezi státy Aliance konsenzus týkající se toho, zda je stále potřeba vlastnit jaderné zbraně. Obě strany tyto otázky diskutují buď povrchně, nebo naopak zacházejí do nesmyslných detailů. Nikdo totiž nechce otřást plovoucí lodí.

Polemiky týkající se otázek, zda-li zachovat nebo eliminovat zbývající arzenál jaderných zbraní USA začleněných do NATO mají stoupence na obou stranách. Na jedné straně zastánci říkají, že tyto zbraně zajišťují transatlantické vazby, vojenské schopnosti proti budoucím nejistotám a rizikům a společné sdílení břemene, na druhé straně je ale zřejmé, že vazby mohou být pro tyto účely pevně zabezpečeny především sdílením konvenčních schopností a nutnost zachování jaderných zbraní lze vyvodit jen na základě historických zkušeností, které vyplývají z dlouholeté alianční kooperace.

S přihlédnutím k těmto argumentům je příspěvek několika stovek jaderných zbraní pro transatlantické propojení vlastně minimální, stejně tak jako výhody z odstranění jaderných zbraní USA, které mohou převýšit ony argumenty, jež se snaží o jejich zachování. Přesto pojem „předvídaní jaderné budoucnosti“ je velice vzdálen většině evropských vlád stejně jako bezpečnostním expertům, kteří nejsou ochotni se pouštět do jakékoli diskuze o možných jaderných alternativách.

NATO musí přijmout principiální rozhodnutí týkající se jaderné politiky. Řada řídicích pracovníků navrhuje vytvořit budoucnost v níž pro jaderný potenciál nebude místo. To ukazuje na jakousi „jadernou únavu“ některých zemí, a také na nedostatek zájmu o misi vzdušných sil USA, neochotu evropských států vlastníci prostředky dvojího určení DCA seriózně posoudit budoucnost těchto zbraňových systémů nebo v nejbližší budoucnosti hledat východiska pro přijetí rozhodnutí k akvizici těchto bojových letounů.

Zkombinování zmíněných faktorů pak může vést k situaci, v níž všechny diskutující strany dospějí k závěru, že je by bylo nejjednodušší vyřadit z výzbroje zbytek bojových hlavic B-61, než zkusit zajistit tuto obrannou schopnost. Bude-li si moci Aliance vybrat, zda uplatňovat strategii jaderného odstrašování, bude se to zřejmě týkat už jenom nezávislých jaderných sil USA, Velké Británie nebo i Francie.

Pokud by Aliance rozhodla, byly by zbývající jaderné zbraně USA odstraněny z evropské části NATO pravděpodobně už v následující dekádě. Rozhodnutí Aliance o odstranění amerických jaderných zbraní z Evropy nebo rozhodnutí k odstranění zbraňových systémů, jakožto opatření vyplývající z kontroly zbrojení, by mohlo vyvolat jaderný incident nebo útok proti členům NATO se zasazením zbraní hromadného ničení (ZHN). To všechno by mohly evropské vlády přivodit svým zemím, jestliže předčasně ukončí rozvinutí jaderných zbraní v Evropě.

Vedle toho existují také velmi vážné okolnosti, jež by mohly rychle působit na faktory, které se zdají být pro nestrategické zbraně USA a jaderné zásady Aliance rozhodující. Zahrnují: znepokojení nad revanšismem Ruské federace; uvědomění si nových jaderných hrozeb, zejména ohrožení jižní a jihovýchodní část teritoria NATO; časté hrozby terorismu sponzorovaného některými státy; neochota uznat budoucí bezpečnost Evropanů za pomoci jaderného odstrašování britskými nebo francouzskými jadernými silami; nebo rozhodnutí držet z politických důvodů jaderné schopnosti USA v Evropě za účelem udržení alianční soudržnosti.

Řešení, které by jakýmkoliv způsobem bylo ovlivněno výše uvedenými zápornými skutečnostmi by mělo rozhodující vliv na budoucnost Aliance, zejména na její bezpečnost a mohlo by předstihnout všechny naléhavé diskutabilní otázky a mohlo by dokonce vést ke zdokonalení nebo modernizaci jaderných zbraní a větším jaderným schopnostem Aliance. Na základě této skutečnosti existují v NATO předpoklady pro operační plánování a formování modelů potenciálních alternativ rozvinutí jaderných sil, které by přesto mohly zajistit pro Alianci jaderný deštník i odstrašování.

I když by zbývající jaderné zbraně USA byly odstraněny z Evropy, nemuselo by to nutně znamenat konec mise aliančních jaderných zbraní. NATO by mohlo například spoléhat na Spojené státy, které by v období krize přeskupily jaderné hlavice na kontinent, nebo by USA mohly zajistit bojové hlavice pro evropské letectvo dvojího určení za podobných podmínek, které již existují v současné době. Alternativou pro Alianci by mohlo být rozvinutí evropských jaderných sil, patrně v podobě mnohonárodního uskupení (ačkoli by šlo o jaderné síly, které budou nejpravděpodobněji spoléhat na systémy UK a Francie).

Samozřejmě, Evropa může také usoudit, že pro svoji bezpečnost nebude dále potřebovat žádné jaderné zbraně na evropské půdě. Strategické jaderné síly USA pro odstrašování na moři nebo dislokované v Severní Americe mohou zajistit dostatečnou záruku pro další pokračování euroatlantického propojení a celkové uklidnění.

Pluje Aliance vstříc budoucnosti bez jaderných zbraní? Má se NATO spoléhat na konvenční výzbroj jakožto nahrazení nestrategických jaderných zbraní, nebo je nicméně rozhodnuto přiklonit se k výše popisované jaderné alternativě? Nezpůsobit „bouři na moři“ nebo „neprobudit spícího psa“, to je znepokojující přístup k němuž dospěl nejeden spojenec zabývající se těmito otázkami. Jestliže NATO tvrdí, že samo sebe transformuje, jak může ignorovat jeden z hlavních pilířů své kolektivní bezpečnosti?

Nicméně doba ukončení jaderných schopností NATO není předem stanovena. Spojenci mohou dospět k závěru, že jakékoli řešení týkající se jaderných schopností NATO je důležitější, než připustit současný stav, který žene NATO vstříc nejaderné budoucnosti. Všechny tyto otázky souvisejí s politickou vůlí a konsenzem členských zemí, jež podporují základní evropské jaderné schopnosti a věří, že jsou rozhodující pro dlouhodobý zdravý vývoj Aliance, pro bezpečnost Evropy a všech spojenců.

*Executive Summary, Jeffrey A. Larsen, Ph.D., 2005-06 Manfred Wörner Fellow,  
překlad a úprava textu: plk. v.v. Ing. František Valach, CSc.*